

prof. dr. Bogomir Kovač
Politična ekonomija

Nemara je res, da malim državam pretijo velike nevarnosti in da preživijo le vkolikor jih zanimajo velike strategije, so ambiciozne in znajo "gristi". Vsekakor drži, da Slovenija potrebuje globalno strategijo - ki bi jo težko delili na notranje- in zunanje-politično, na gospodarsko, varnostno, ekološko, itn. -, z njo pa konsenz o nacionalnih interesih, prioritetni lestvici ter metodah in zavezništvih za udejanjenje le-te. Takšna strategija mora vsebovati več možnih scenarijev in alternativ, nujno pa mora predstavljati osnovne smernice oz. napotila za organiziranje konkretnih potencialov in struktur na področju diplomacije, gospodarstva, financ, raziskovanja, itn. Njen integralni del je zagotovo ...

STRATEGIJA RAZVOJA SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Živimo v času, ko svetovna trgovina takorekoč ne pozna državnih in nacionalnih meja - spet so aktualne ideje ekonomistov Adama Smitha in Davida Ricarda (svobodna trgovina). Ob globalizaciji svetovne produkcije in potrošnje spremembe na svetovnem trgu seveda vplivajo tudi na strategije podjetij, ki na tem trgu nastopajo. Zato imajo države¹, posebej razvite, praviloma oblikovane strategije

¹ Z globalizacijo in mednarodno konkurenco je država še pridobila na pomenu, saj predstavlja vir sposobnosti in tehnologij, ki podpirajo konkurenčne prednosti njenih podjetij.

vodenja ekonomske politike in gospodarskega razvoja. Le gospodarska rast prinaša napredek, za to pa morajo države oz. podjetja izkoristiti svoje konkurenčne prednosti: naravne danosti, znanje, tehnologijo, ...

Majhne države imajo v primerjavi z velikimi nekatere slabosti, npr.: majhen domači trg, težje dosegljiva konkurenčnost na velikih trgih (masovna produkcija), večja stopnja tveganja v očeh investitorjev in kreditodajalcev, ipd. Nemara so to še dodatni razlogi za oblikovanje globalne razvojne strategije z jasno opredeljenimi cilji, kratko- in dolgoročno vizjo razvoja, mehanizmi makroekonomske politike, izhodišči za formiranje in delovanje institucij in potencialov na državni ravni ter samostojnih gospodarskih subjektov na mikro ravni. Čim manjše in čim bolj odprto je gospodarstvo, tem bolj je njegov gospodarski razvoj odvisen od zunanjih dejavnikov - čim večja vključitev v mednarodno menjavo blaga in storitev pa je za majhno državo predpogoj gospodarskega razvoja.

Osnovne predpostavke za gospodarski razvoj Slovenije

Enega najodločilnejših okvirov za oblikovanje slovenske razvojne strategije predstavljajo dolgoročni trendi v razvoju svetovne ekonomije; pri tem je pomemben tako globalen vpogled, kot tudi položaj posameznih regij oz. integracij. Potrebno je pripraviti več scenarijev lastnega gospodarskega razvoja. Ti morajo sloneti na scenarijih¹ razvoja svetovnega in posebej evropskega gospodarstva, ki vsekakor predstavljajo determinirajoči dejavnik slovenske razvojne strategije.

Naslednja osnovna predpostavka za gospodarski razvoj Slovenije je makroekonomska stabilnost. Za doseg le-te je ključnega pomena:

¹ Gre za predvidevanja prihodnjega razvoja dogodkov (t. i. fore-casting), ki je odvisen od mnogih dejavnikov - zato je "v igri" več scenarijev.

1. Umiritev rasti cen, od tod močan tolar, izkoreninjenje nenormalnih inflacijskih pričakovanj in znižanje realnih obresti. To prinaša kredibilnost gospodarstva, uravnotežene cene produktov in produkcijskih dejavnikov ter omogoča ustrezno odločanje in usmerjanje - le na stabilnosti je moč graditi, tudi zdravo gospodarsko rast.
2. Povečevanje izvoza, kar je neobhodno za gospodarsko rast v majhnem lokalnem gospodarstvu, ki se je od večjega odcepilo ter izgubilo svoj matični trg.
3. Umiritev realnih plač oz. uskladitev rasti le-teh z rastjo produktivnosti; to pomeni povečanje konkurenčnosti - kar je nujen dejavnik povečevanja izvoza - mimo aktivnega drsenja oz. razvrednotenja tolarja.
4. Restriktivna denarna politika, ki temelji na samostojnosti monetarnih oblasti - to samostojnost je potrebno utrjevati, kakor tudi integralnost proračuna in neodvisnost le-tega od denarnih oblasti.
5. Zdrava fiskalna politika, zasnovana na izravnanim proračunu, nizkem državnem dolgu in zmanjševanju obsega javne porabe. Za doseg te cilje je potrebno ustvariti ustrezne sistemske pogoje - predvsem izpopolnitev davčnega sistema ter transparentnost proračunskih izdatkov in javne porabe nasploh.
6. Dohodkovna politika, ki temelji na oblikovanju in izpolnjevanju kolektivnih pogodb, progresivnem obdavčenju dohodkov in davčnem zajemanju sive ekonomije.

Pomemben element slovenske razvojne strategije in razvoja slovenskega gospodarstva je transformacija in dograditev ekonomskega sistema. Pri tem kaže izpostaviti tako procese lastninske transformacije, razvoja finančnega sektorja, razvoja trga in politične demokratizacije, kot tudi prehoda iz lokalnega v nacionalno gospodarstvo in gospodarstvo z aktivno izvozno usmeritvijo. Potrebno je zagotoviti ustrezne

zakonske podlage, dograditi tržne in finančne institucije ter liberalizirati ekonomske odnose s tujino. Pri izgradnji ekonomskega sistema se ponujajo različne alternative, za uspešnost slovenskega gospodarstva pa je odprtost zagotovo neobhodna; ta omogoča pretok gospodarskih dejavnikov, širitev trga, izpostavljenost domačega gospodarstva zunanji konkurenci, ...

Izhodiščne teze za oblikovanje industrijske politike

Industrijska politika je politika, ki skuša neposredno pospeševati industrijsko rast in produktivnost ter izboljševati mednarodno oz. meddržavno konkurenčnost gospodarstva. Vloga države ni zgolj to, da zagotavlja splošne pogoje in omogoča optimalno izkoriščanje obstoječih razvojnih zmogljivosti - pomembno vlogo mora odigrati tudi pri razvijanju faktorjev gospodarskega razvoja. Takšni faktorji so človeški kapital (kvalitativni in kvantitativni¹ vidik), poslovne in javne infrastrukturne investicije ter raziskave in razvoj.

Človeški faktor je torej eden od ključnih dejavnikov gospodarskega razvoja, na njegovo kakovost v smislu industrijske politike pomembno vpliva:

1. Izobraževanje - gre za obseg sredstev, ki jih država namenja izobraževanju na različnih stopnjah; pomembna je organiziranost izobraževalnih procesov na različnih ravneh ter državna stimulacija usmerjena v različne vrste izobraževanja.
2. Zaposlenost - višja je stopnja zaposlenosti, boljši je izkoristek razopložitljivih virov človeškega dela - potrebno je voditi aktivno politiko polne zaposlenosti. Poseben problem je politika upokojevanja.

¹ Morda zveni vulgarno, vendar je v tem primeru tudi nataliteta oz. naravni prirast prebivalstva del industrijske politike.

3. Mobilnost delovne sile (notranje migracije) prinaša večjo fleksibilnost gospodarstva ter globalno reševanje prostorske neusklajenosti med ponudbo in povpraševanjem delovne sile - delovna sila v Sloveniji mora postati precej bolj mobilna, tako geografsko kot tudi socialno in profesionalno.
4. Zunanje migracije - problem "bega možganov" na eni ter kontrole imigracije in pogojev za delo tuje delovne sile (manj kvalificirane in specializirane) na drugi strani.
5. Fleksibilnost trga delovne sile - politika oblikovanja plač ter oblikovanje ponudbe in povpraševanja po delovni sili (reguliranje trga delovne sile). Pri tem pride do izraza tudi sistemska urejenost problema brezposelnosti.

Naslednji ključni dejavnik gospodarskega razvoja so investicije:

1. Poslovne investicije so plod podjetniškega interesa po dobičku. Država lahko z ustreznimi ukrepi vpliva na pričakovano donosnost in vzpodbuja poslovne investicije (davčna politika, obrestne mere, ipd.) ter tako vpliva na dolgoročni razvoj države.
2. Poseben primer so investicije v gospodarsko infrastrukturo, ki niso plod izključno podjetniške računice, pač pa so tudi javnega značaja, saj naj bi pritegnile podjetniški interes, ker povečujejo splošno produktivnost in s tem donosnost poslovnih investicij.
3. Tuje direktne investicije lahko država spodbuja ali omejuje, seveda pa na njih vplivajo tudi drugi dejavniki. Prednost takšnih investicij ni samo priliv svežega kapitala, temveč prinašajo tudi druge razvojne dejavnike kot so tehnologija, dostopnost trgov, management, itd.
4. Na nek način sodi v sklop investicij, kot pomembnega dejavnika gospodarskega razvoja in s tem povezanimi strategijami, tudi varčevanje, saj zagotavlja sredstva za

investicije. Država z ukrepi za vzpodbujanje varčevanja generira sredstva tudi za lastne investicije.

Tretji ključni dejavnik gospodarskega razvoja je tehnološki napredek. Sem sodijo sredstva namenjena raziskavam, izobraževanju, razvoju in investicijam (posebna oprema), pa tudi inovacijam v smislu novih proizvodov, materialov, metod proizvodnje, organiziranja in trženja. Gre za zelo kompleksen dejavnik, analitična orodja za merjenje njegovega vpliva na gospodarstvo pa so dokaj nezanesljiva. Dejstvo je, da le solidno tehnološko stanje v podjetju omogoča povečanje deleža na aktualnih trgih, prodor na nove, zahtevne trge in trženje lastne blagovne znamke, poleg tega lajša sklepanje strateških zavezništov ter zagotavlja visoko raven profita. Država mora za vzpodbujanje tehnološkega razvoja uskladiti javno raziskovalno sfero z industrijo, pospeševati pretvarjanje rezultatov temeljnih raziskav v tržišne produkte, izboljševati izobraževalni cikel, ... Drug vidik predstavlja aktiven in ažuren prenos tehnološkega napredka ter apliciranje tehnologij in inovacij - za to je potrebno ohranjanje in nadgrajevanje mednarodnega sodelovanja.

Kristjan Verbič

Literatura

M. Jaklič: Strateško usmerjanje gospodarstva, Znanstveno in publicistično središče, Zbirka forum, Ljubljana 1994.

Zbornik: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, Ekonomska fakulteta UL, Ljubljana 1994.

Časopisi.